

ANNA RÓWNY – nauczyciel konsultant w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Radomiu, doktorantka w Katedrze Wiedzy o Filmie i Kulturze Audiowizualnej UG, trenerka edukacji filmowej, koordynatorka merytoryczna Nowych Horyzontów Edukacji Filmowej, liderka Filмотeki Szkolnej, w latach 2016-2019 wiceprzewodnicząca Prezydium Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy o Filmie i Komunikacji Społecznej, członkini grupy SUPERBELFRZY RP, autorka scenariuszy metodycznych i publikacji o tematyce filmoznawczej, współautorka podręcznika do języka polskiego „Ponad słowami”. Współpracuje z dystrybutorami filmowymi, organizatorami festiwali filmowych, kinami studyjnymi i sieciowymi oraz instytucjami odpowiadającymi za kształt edukacji filmowej w Polsce, tworząc programy i projekty edukacji filmowej dla dzieci i młodzieży.

ROLA FILMU W WYCHOWANIU DO WARTOŚCI. EDUKACJA FILMOWA W PRACY WYCHOWAWCY KLASY

ANNA RÓWNY

FOTO: Piotr Głowacki jako Tadeusz Pietrzykowski w filmie „Mistrz”.
Materiały dystrybutora Galapagos.

ANNA RÓWNY

Potencjał wychowawczy edukacji filmowej w pracy szkoły wykorzystuje się od dawna, nie tylko w działaniach systemowych, ale także w projektach o charakterze pozasystemowym. Warto pamiętać o nim w okolicznościach edukacji pandemicznej, ponieważ wsparcie uczniów (i rodziców) w sytuacjach losowych również należy do obowiązków wychowawcy klasy.

Czas pandemii i zmiana sposobu funkcjonowania szkół nie przeszkodziła nauczycielom w realizacji działań związanych z edukacją filmową. Kontakt z uczniami online dał możliwość realizacji zaplanowanych zadań, przesyłanie uczniom linków do oglądania, udostępnianie kart pracy, poleceń do wykonania zaktywizował tym samym uczniów do czynnego odbioru dzieła filmowego. To szczególnie cenne w edukacji pandemicznej, biorąc pod uwagę perspektywę pracy wychowawczej. Uczniowie bowiem potrzebują również przestrzeni do komentowania obecnej rzeczywistości, werbalizowania swoich lęków, obaw, konfrontowania poglądów. Właściwie dobrany przez nauczyciela film daje taką możliwość.

Zmiana perspektywy odbiorczej, czyli seans w domu ucznia, a nie w kinie, wpływa na osłabienie ważnego rozwojowo procesu uczestnictwa w kulturze. Projekcja filmowa w kinie do niego należy, inaczej działa na odbiorcę, tym bardziej młodego adepta sztuki filmowej. Dodatkowo poprzedzona wstępną prelekcją i dyskusją po filmie daje zupełnie inne efekty. Badania medjoznawców i filmoznawców pokazują, że magia seansu kinowego jest nie do zastąpienia w domu, uruchamia dodatkowe procesy, intensyfikuje doznania estetyczne i refleksję odbiorczą. Współczesny widz, obeznany ze zmianami technologicznymi, docenia kinowy obraz dobrej jakości i przestrzenny dźwięk. Póki jednak rzeczywistość pandemiczna nie pozwoli nauczycielom na organizowanie wyjść grupowych, pozostaje nam przestrzeń Internetu i działania dydaktyczne, które można w niej realizować.

FILM I WYCHOWANIE

Do działań dydaktycznych i wychowawczych szkoły należy zaliczyć także uczestnictwo w kulturze, przygotowanie ucznia do odbioru tekstów kultury, wychowanie kulturalne ucznia, a także wpływ na kształtowanie gustów i poczucia estetyki. Wszystkie wymienione efekty kształcenia można osiągnąć właśnie dzięki zaplanowanej, systemowej i świadomie realizowanej edukacji filmowej.

Marek Hendrykowski w tekście „Film i literatura – nowy paradygmat”¹ poddał analizie konsekwencje zwrotu wizualnego, określonego w ten sposób w 1992 roku przez Williama J.T. Mitchella, w recepcji nie tylko szkolnej lektury, ale i filmów oglądanych przez uczniów. O intelektualnym rozleniwieniu młodego pokolenia, widocznym przy próbach konfrontowania dzieci i młodzieży szkolnej z filmem ambitnym, artystycznym i autorskim, pisze Witold Bobiński, stawiając jednak tezę, że film, pomimo społecznych konsekwencji zwrotu audio-wizualnego i ekonomicznego działania mediów, przyciąga młodego odbiorcę: Kolejne dzieła wielkich reżyserów wywołują społeczny rezonans, adaptacje pomników literatury gromadzą setki tysięcy widzów, przeglądy kinematografii narodowych przyciągają tłumy amatorów kina, młodzieżowe „akademie filmowe” obroniły swe prawo do istnienia, mimo częstego zjawiska lekceważenia przez dyrekcję szkół tej formy wychowania do i przez kulturę².

Spotkanie z filmem, również to w kinie, jest jedną z form edukacji filmowej. Henryk Depta zdefiniował pojęcie formy i metody edukacji filmowej, postępując się rozróżnieniem Stefana Szumana, dotyczącym udostępniania i uprzywilejowania sztuki³. Formę edukacji filmowej określił jako odpowiednie

¹ Hendrykowski M. *Film i literatura-nowy paradygmat*, „Polonistyka” nr 7/2001, s. 391.

² Bobiński W. *Teksty w lustrze ekranu. Okoofilmowa strategia kształcenia literacko-kulturowego*, Universitas, Kraków 2001, s. 13.

³ Szuman S. *O udostępnianiu, uprzywilejowaniu i upowszechnianiu sztuki* [w:] *O sztuce i wychowaniu estetycznym*, Państwowy Zakład Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1969, s. 108.

ROLA FILMU W WYCHOWANIU DO WARTOŚCI. EDUKACJA FILMOWA W PRACY WYCHOWAWCY KLASY

przedsięwzięcia organizacyjne zmierzające głównie do udostępnienia odbiorcy wartościowych filmów, natomiast metoda to określone sposoby postępowania zmierzające do ich uprzystępnienia⁴. Pełny proces spotkania z filmem dotyczy nie tylko organizacji projekcji filmowej, ale poprzedzenia jej prelekcją i zakończenia dyskusją. Model ten funkcjonuje w Polsce najczęściej przy zorganizowanych cyklicznych projektach edukacji filmowej, w których uczniowie z nauczycielami uczestniczą w ciągu roku szkolnego.

Henryk Depta, uważany za prekursora metodyki edukacji filmowej, wyróżnia dwie koncepcje wychowania filmowego:

1. zapobiegawczą, która zapewnia odbiorcy właściwe odczytanie treści wychowawczo ujemnych i wyrabia w nim rodzaj „odporności psychicznej” na szeroko rozumiane zło,
2. przygotowawczą, która pozwala na pełny i bogaty odbiór filmu, głębokie jego przeżycie, wydobycie wartości: estetycznych, poznawczych, moralnych, społecznych itd.⁵.

Powyższa kwalifikacja wiąże się ze znanymi koncepcjami wychowania do filmu i wychowania poprzez film⁶. Druga z nich ma szczególny potencjał w pracy wychowawcy klasy, czym zajmę się w kolejnych częściach niniejszego tekstu.

POTRZEBY WYCHOWAWCZE UCZNIÓW W CZASIE PANDEMII

W kwietniu 2020 roku pojawiła się publikacja „Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy jako nauczyciele”⁷, przygotowana przez grupę specjalistów, naukowców i praktyków pod opieką naukową i redakcyjną prof. Jacka Pyżalskiego z Wydziału Studiów

⁴ Depta H. *Film i wychowanie*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1975, s. 280.

⁵ Depta H. *Kultura filmowa – wychowanie filmowe*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1979, s. 20-23.

⁶ Ibidem, s. 35.

⁷ Pyżalski J. [red.] *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy jako nauczyciele*, EduAkcja, Warszawa 2020.

Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Książka nie tylko porusza zagadnienia związane z metodyką edukacji zdalnej, ale również zajmuje się tak ważnymi tematami, jak: dbanie o dobrostan nauczycieli w nowej rzeczywistości, relacje rówieśnicze w okresie lockdownu, relacje nauczyciel – uczeń. Założeniem grupy autorów było zadanie pytań dotyczących obecnej sytuacji zawodowej nauczycieli i odpowiedź na edukacyjne potrzeby w czasach pandemii.

Na uwagę zasługuje rozdział „Psychologiczna sytuacja dzieci i młodzieży w dobie pandemii”. Jacek Pyżalski i psycholog Wiesław Poleszak wyodrębniają trzy elementy, od których zależy dynamika obciążenia emocjonalnego uczniów:

1. kontekst społeczny (zmiana codziennego życia, ograniczenia w poruszaniu się, informacje o sytuacji w kraju i zagranicą, zachowania rówieśników itp.),
2. kontekst rodzinny (sytuacja ekonomiczna, sytuacja demograficzna, jakość relacji rodzinnych – cechy systemu rodzinnego, wcześniejsze problemy występujące w rodzinie, np. przemoc, uzależnienia itp.),
3. cechy osobowościowe młodego człowieka (dojrzałość mechanizmów obronnych, poziom wrażliwości, temperament itp.)⁸.

Autorzy formułują propozycje metod pracy dla wychowawców, które potencjalnie mogą okazać się wsparciem dla uczniów. Wśród nich znajdują się m.in.:

- działania informacyjne (zapoznanie z definicją kryzysu, rozmowa o konsekwencjach pandemii dla życia psychicznego,
- działania edukacyjne (rozmowy na temat, jak radzić sobie z sytuacją kryzysową, ćwiczenia doskonalące nazywanie i wyrażanie emocji),
- działania alternatywne (wystuchiwanie i działanie, czyli poprawa swojego samopoczucia poprzez pomoc innym i świadomość podobnych doświadczeń)⁹.

⁸ Ibidem, s. 9.

⁹ Ibidem, s. 13-15.

ANNA RÓWNY

Konkretne propozycje skierowane do nauczycieli mają pomóc utwierdzić nas w przekonaniu, iż mimo że nie jesteśmy wykwalifikowanymi specjalistami z obszaru wsparcia kryzysowego (ani psychologami), powinniśmy pamiętać, że nie możemy pracować edukacyjnie z uczniami, abstrahując od ich aktualnej sytuacji życiowej, stanu emocjonalnego oraz posiadanych zasobów, niezbędnych do radzenia sobie z obecną rzeczywistością¹⁰.

Wnioski z publikacji i przeprowadzonych przez autorów badań prowadzą do stwierdzenia, że polscy uczniowie są obecnie w stanie permanentnego obniżenia nastroju spowodowanego pandemią i zmianą organizacji życia szkoły. Zapominamy, że obowiązek pracy online wiąże się z „wkroczeniem” szkoły w prywatną przestrzeń ucznia, zaburzeniem jego poczucia bezpieczeństwa i zachwianiem rozdzielania czasu na obowiązki i przyjemności. To samo oczywiście dotyczy dobrostanu nauczycieli, którzy nie otrzymali psychologicznego wsparcia systemowego. To zagadnienia, które najpewniej staną się jeszcze wielokrotnie podstawą analiz przyszłych badaczy.

WYCHOWAWCZA AKSJOLOGIA

Wśród punktów polityki oświatowej państwa na rok szkolny 2020-2021 znajdują się „Działania wychowawcze szkoły. Wychowanie do wartości, kształtowanie postaw i respektowanie norm społecznych”¹¹. Pojęcie „wychowanie do wartości” pojawiło się w zapisach ministerialnych już w roku 2016 („Kształtowanie postaw. Wychowanie do wartości”¹²) i jest konsekwentnie przywoływane, łącząc się w ten sposób również z preambułą do obowiązującej podstawy programowej dla szkoły podstawowej. Znajdziemy tam m.in. zapisy:

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

1. wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
2. wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej;
3. formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób; (...)
13. ukierunkowanie ucznia ku wartościom¹³.

Powyższe zagadnienia nie są oczywiście niczym nowym w pracy nauczyciela i wychowawcy. Zakres tematyczny podstaw programowych do poszczególnych przedmiotów od lat bowiem zakłada wychowawczy kontekst działań edukacyjnych. Chciałabym jednak skupić się na zadaniach wychowawcy klasy i potencjału jego działalności dla kształtowania postaw młodych ludzi.

Zakres zadań i obowiązków wychowawcy określony jest w statucie szkoły i powiązany z programem wychowawczym szkoły. Konkretne zapisy prawa oświatowego porządkują pole działań wychowawcy klasy do:

1. obowiązku prowadzenia zajęć wychowawczych z uczniami,
2. zadań i obowiązków związanych z ocenianiem zachowania uczniów w ramach oceniania wewnątrzszkolnego,
3. zadań i obowiązków związanych z udzielaniem uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej,

¹⁰ Ibidem, s. 15.

¹¹ Źródło: <https://www.gov.pl/web/edukacja/kierunki-polityki-oswiatowej> (dostęp 15.07.2020).

¹² Źródło: <https://www.gov.pl/web/edukacja/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-20162017> (dostęp 15.07.2020).

¹³ Źródło: <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/jezyk-polski-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf> (dostęp 15.07.2020).

ROLA FILMU W WYCHOWANIU DO WARTOŚCI. EDUKACJA FILMOWA W PRACY WYCHOWAWCY KLASY

4. zadań związanych z udzielaniem pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych potrzebna jest pomoc i wsparcie, w tym również pomoc materialna,
5. obowiązków związanych ze współdziałaniem z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania i profilaktyki, zgodnie z postanowieniami statutu w sprawie organizacji i form tego współdziałania,
6. zadań i obowiązków dotyczących wykonywania czynności administracyjnych, w tym prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania,
7. realizowania innych zadań ustalonych w statucie szkoły¹⁴.

Problematyką wartości zajmuje się dział filozofii zwany aksjologią. Wincenty Okoń w „Nowym słowniku pedagogicznym” definiuje aksjologię jako naukę o wartościach, teorię wartości, klasyfikując ją jako aksjologię ogólną i szczegółową. Pierwszą definiuje jako badanie struktury, pochodzenia, hierarchii wartości, drugą natomiast jako analizę konkretnych rodzajów wartości: moralnych, kulturowych, estetycznych, ekonomicznych, społecznych itd.¹⁵ Powyższe definicje prowokują do refleksji, że szkolne wychowanie do wartości powinno być kwintesencją wypracowanego, przemyślanego i przedyskutowanego uniwersalnego programu wychowawczego. Na wychowawcach bowiem ciąży obowiązek pokazywania wartości ponadczasowych, ogólnohumanistycznych, które będą uczniów nie tylko rozwijać moralnie i emocjonalnie, ale będą sprzyjać również budowaniu poczucia wspólnoty idei.

Anna Błasiak w książce „Aksjologiczne aspekty procesu wychowania. Wybrane zagadnienia”¹⁶ kierunkuje działania wychowawcy jako: wychowanie

do wartości i wychowanie poprzez wartości. Uporządkowanie to posłuży mi w kolejnej części, w której ukazę praktyczny wymiar edukacji filmowej w pracy wychowawcy.

POTENCJAŁ WYCHOWAWCZY FILMU „MISTRZ” W REŻYSERII MACIEJA BARCZEWSKIEGO

Pedagogiczne teorie odnoszące się do aksjologii widzą potencjał działań wychowawczych m.in. w uczeniu się przez naśladowanie, kształceniu charakteru, rozważaniach o wzorcach i antywzorcach. Z punktu widzenia współczesnej metodyki ich realizacja oparta jest na metodach aktywizujących, które mają doprowadzić młodego człowieka do wypracowania własnego świata wartości opartego na uniwersalnych wartościach etycznych, dać uczniom przestrzeń do samodzielnej analizy, dyskusji, polemiki po to, aby doprowadzić do osiągnięcia dojrzałości moralnej i społecznej.

Neurobiologia, która od kilku lat stała się dość znaczącą nauką w badaniach i działalności dydaktycznej, również odwołuje się do zagadnień związanych z wychowaniem. W połowie lat 90. XX wieku neurobiolodzy odkryli istnienie sieci neuronów, których zadaniem jest symulowanie zachowań drugiego człowieka. Oznacza to, że emocje, odczucia i postępowanie innych ludzi odbija się w nas jak w lustrze. Teoria neuronów lustrzanych doprowadza zatem do wniosku, że ludzie, z którymi utrzymujemy częste i intensywne kontakty wpływają na kształtowanie się naszej osobowości i często na zmianę systemu wartości¹⁷. To zagadnienie wydaje mi się szczególnie ważne w kontekście edukacji filmowej w pracy wychowawcy klasy. Z tym wiąże się bowiem kwestia postrzegania nauczyciela (nauczyciela wychowawcy) jako autorytetu moralnego. Budowanie autorytetu jest ściśle powiązane z nawiązywaniem relacji z wychowankami. Uczeń powinien widzieć nauczyciela wychowawcę nie tylko jako pewnego posiadanej wiedzy i kompetencji, ale i akceptującego

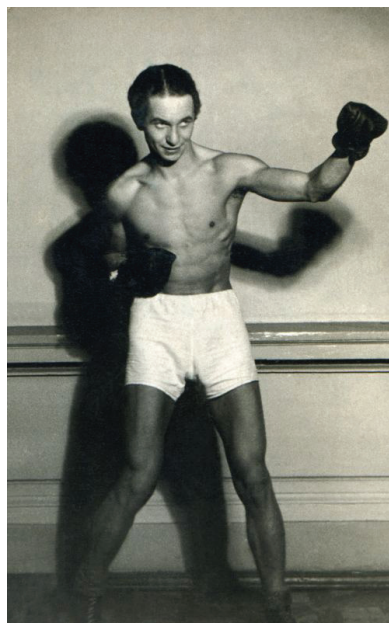
¹⁴ Źródło: <https://www.portaloswiatowy.pl/analizy-i-interpretacje/jakie-zadania-powinien-realizowac-wychowawca-klasy-13390.html> (dostęp 15.07.2020).

¹⁵ Okoń W. *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1998, s. 15.

¹⁶ Błasiak A. *Aksjologiczne aspekty procesu wychowania. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009.

¹⁷ Bauer J. *Co z tą szkołą? Siedem perspektyw dla uczniów, nauczycieli i rodziców*, Wydawnictwo Dobra Literatura, Stupsk 2015, s. 26-27.

ANNA RÓWNY

Fotografie z archiwum rodzinnego Eleonory Szafran, córki Tadeusza Pietrzykowskiego.

własną omylność i omylność innych¹⁸. To nie tylko zbuduje poczucie zaufania, ale również unaocznia młodemu człowiekowi, że samorozwój jest procesem długofalowym i nieustannym. Bill Rogers, australijski specjalista od kierowania zachowaniami uczniów, akcentuje, że autorytet moralny jest nadrzędny w stosunku do autorytetu wynikającego z roli społecznej nauczyciela i że ważniejsza jest siła relacji z uczniami, a nie siła kontroli nad nimi. Ona bowiem buduje i podtrzymuje autorytet moralny nauczyciela¹⁹.

Film i działania wychowawcze i dydaktyczne z nim związane są narzędziem budującym przestrzeń do rozmowy, dyskusji, pozwalając przez to na werbalizowanie swoich poglądów i wartości, tym samym konfrontowanie ich z innymi światopoglądami. Edukacja filmowa stwarza zatem wychowawcy możliwość nie tylko budowania własnego autorytetu moralnego, ale także kształcenia charakteru ucznia. Prym w nauce o kształceniu charakteru ucznia wiodą amerykańscy badacze, którzy podkreślają, że nie tylko pozwala on na kształtowanie

moralne człowieka, ale również wpływa na osiągnięcia szkolne, umiejętności społeczne oraz działania profilaktyczne²⁰.

Aby zobrazować powyższe rozważania, odwołam się do filmu fabularnego pt. „Mistrz” w reżyserii Macieja Barczewskiego (2020) i przedstawię propozycje działań wychowawczych z uczniami szkół ponadpodstawowych, które można realizować w ramach działań związanych z wychowaniem do wartości.

Film „Mistrz”, który można obejrzeć na ekranach polskich kin i platformach streamingowych, to tegoroczna produkcja kierowana także do starszych uczniów. Historia legendarnego pięściarza Tadeusza „Teddy’ego” Pietrzykowskiego, który zdobył tytuł mistrza wszechwag niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau, oparta jest na prawdziwych wydarzeniach. Dramat przedstawiający nieznaną historię polskiego sportowca, który w miejscu zagłady stał się symbolem nadziei na zwycięstwo, ma niewątpliwie potencjał edukacyjny. Jego niezwykłą historię kolejne pokolenia odczytują jako ponadczasową opowieść o walce o człowieczeństwo. Postać pięściarza do dziś stanowi wzór i inspirację, a motto

¹⁸ Rogers B. *Uczniowie w szkole. Rzecz o zachowaniu. Praktyczny przewodnik do skutecznego nauczania*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2007, s. 130.

¹⁹ Ibidem, s. 131.

²⁰ Pawełek K. *Kształtowanie charakteru – brakujące ogniwo wychowania*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019, s. 139.

ROLA FILMU W WYCHOWANIU DO WARTOŚCI. EDUKACJA FILMOWA W PRACY WYCHOWAWCY KLASY

Fotografia z archiwum rodzinnego Eleonory Szafran, córki Tadeusza Pietrzykowskiego.

życiowe: „Być, to być najlepszym” przyświeca wielu sportowcom. Główna postać filmu uosabia tak uniwersalne cechy, jak: waleczność, bohaterstwo, patriotyzm, determinację w dążeniu do celu.

Tadeusz „Teddy” Pietrzykowski (1917-1991) był legendarnym pięściarzem, który dzięki swojemu talentowi sportowemu ocalił życie. Pochodzący z rodziny inteligentkiej, wszechstronnie uzdolniony, rozważał studia na Akademii Sztuk Pięknych, wybrał jednak sport. Przed II wojną światową zdobył tytuł wicemistrza wagi koguciej i mistrza Warszawy w tej kategorii. Trenował w warszawskiej Legii pod okiem słynnego Feliksa Stamma. Prasa okrzyknęła go mianem „człowieka o żelaznej woli i pięściach ze stali”. Po wybuchu wojny walczył w 1 Baterii Obrony Warszawy. 14 czerwca 1940 roku trafił do Auschwitz w pierwszym transporcie więźniów z Tarnowa i otrzymał numer 77. W marcu 1941 roku, w pierwszej bokserskiej walce, zmierzył się z kapo Walterem Dunningiem (niemieckim bokserem wagi średniej). Łącznie podczas trzyletniego pobytu w obozie Teddy stoczył 40-60 zwycięskich pojedynków. Wykorzystywał swoją uprzywilejowaną

pozycję i pomagał innym więźniom w zdobywaniu leków i żywności. Zaangażował się także w działalność konspiracyjną pod kierownictwem rotmistrza Witolda Pileckiego. W 1943 roku został przeniesiony do obozu w Neuengamme w Niemczech, a potem do Bergen-Belsen, gdzie również boksował. Po wyzwoleniu obozu dołączył do 1 Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka. Do Polski wrócił w 1946 roku i był świadkiem w procesie komendanta obozu w Auschwitz Rudolfa Hessa przed Najwyższym Trybunałem Narodowym w Warszawie. Ukończył studia na warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego i do końca życia poświęcił się pracy z młodzieżą jako trener i nauczyciel WF-u.

Fabula filmu „Mistrz” ogranicza się do pobytu Tadeusza Pietrzykowskiego w Auschwitz, a 9-milionowy budżet pozwolił na imponujące odtworzenie scenografii i kostiumów. 14 czerwca tego roku obchodziliśmy 80. rocznicę pierwszej deportacji Polaków do Auschwitz. Naziści zorganizowali wtedy transport 728 osób z więzienia w Tarnowie. Dzień ten uważany jest za początek istnienia obozu Auschwitz-Birkenau. Współcześnie obchodzony jest w Polsce

ANNA RÓWNY

jako Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych. Kontekst historyczny, szeroko omówiony w filmie, stanowi cenne źródło tematów związanych z wychowaniem do wartości.

Oprócz zagadnień powiązanych z podstawą programową przedmiotów: język polski, historia, wiedza o społeczeństwie i etyka, film „Mistrz” stanowi cenną inspirację w pracy wychowawcy klasy. Proponuję podjęcie następujących tematów na godzinach wychowawczych:

1. Jak stać się bohaterem swoich czasów? Rozważania wokół filmu „Mistrz” w reżyserii Macieja Barczewskiego.
2. Czy trudności życiowe kształtują nasz charakter? – „Mistrz” w reżyserii Macieja Barczewskiego.
3. *Fair play* w sporcie i *fair play* w życiu – wokół „Mistrza” w reżyserii Macieja Barczewskiego.
4. O godności i honorze w czasach zarazy – „Mistrz” w reżyserii Macieja Barczewskiego.
5. Kto, twoim zdaniem, zasługuje na miano autorytetu? – „Mistrz” w reżyserii Macieja Barczewskiego.
6. Czy patriotyzm to tylko walka za Ojczyznę? – „Mistrz” w reżyserii Macieja Barczewskiego.
7. Czego powinien uczyć nas nauczyciel wychowawca? Tworzymy personę wychowawcy klasy, inspirując się filmem „Mistrz” w reżyserii Macieja Barczewskiego.
8. Czego uczy nas film „Mistrz” w reżyserii Macieja Barczewskiego?

Wariantywnie polecam do omówienia kwestii aksjologicznych zawartych w „Mistrzu” film dokumentalny „Auschwitz, boks i chleb” w reżyserii Gabrieli Mruszczak, dostępny na kanale YouTube reżyserki²¹ i książkę o życiu Teddy’ego „Bokser z Auschwitz. Losy Tadeusza Pietrzykowskiego” autorstwa Marty Bogackiej²².

²¹ Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=BhATw5cBTMs>.

²² Bogacka M. *Bokser z Auschwitz. Losy Tadeusza Pietrzykowskiego*, Demart SA, Warszawa 2012.

PODSUMOWANIE

Współczesny świat stawia wiele wyzwań przed nauczycielami wychowawcami. Część środowiska edukacyjnego uważa, że obecnie obowiązujące podstawy programowe nie nadążają za aktualnymi problemami młodych ludzi, że w polskiej szkole brak przestrzeni na dyskusje o tym, co dzieje się wokół nas, na kształtowanie umiejętności analizy i interpretacji rzeczywistości przez uczniów. Pamiętajmy, że godzina wychowawcza stwarza nam możliwość kształtowania kompetencji emocjonalnych i społecznych wychowanków (katalog kompetencji można znaleźć w Raporcie Narodowego Centrum Kultury Filmowej z 2019 roku²³).

Warto, tworząc program wychowawcy klasy, odwoływać się nie tylko do treści programu profilaktyczno-wychowawczego szkoły, ale również do potrzeb zespołu klasowego, do kwestii, które są ważne dla dorastających i dojrzewających młodych ludzi. Odpowiedzialność wychowawcy związana z wychowaniem do wartości zobowiązuje nas do sięgania po tematy i teksty kultury, które przemówią do uczniów, staną się punktem wyjścia do dyskusji, uruchomią procesy identyfikacji i projekcji.

Film, który odwołuje się do zmysłów uczniów i poprzez swoją audiowizualną specyfikę jest dla młodych ludzi najbliższą dziedziną sztuki, daje nauczycielom wiele inspiracji w pracy wychowawczej. „Mistrz”, którego polecam do realizacji założeń edukacji filmowej na godzinach wychowawczych w szkole ponadpodstawowej realizuje nie tylko ideę wychowania do wartości, ale także zapoznaje uczniów z sylwetką bohatera XX wieku, zasługującego na miano wzorca i autorytetu moralnego. Tadeusz Borowski w opowiadaniu „U nas w Auschwitzu” wspominał Tadeusza Pietrzykowskiego słowami: Jeszcze dziś tkwi w nas pamięć o Numerze 77, który bił Niemców, jak chciał. ●

²³ Równy A. *Kompetencje społeczno-emocjonalne [w:] Alfabetyzm filmowy. Raport Narodowego Centrum Kultury Filmowej. EC1 – Łódź Miasto Kultury, Narodowe Centrum Kultury Filmowej, Łódź, 2019, s. 55, <https://lodzcityoffilm.com/wp-content/uploads/2019/12/Alfabetyzm-filmowy.-Raport-NCKF-2.pdf> (dostęp 15.07.2020).*